

κνότερος ἢ ἂν ἡ ὀμίχλη· ἔπειτα δὲ, ἀντὶ δένδρων καὶ κτηνῶν εἰς τὰς πεδιάδας, προκύπτει δάσος ἰστών. Τὰ πλοῖα εἰσὶν ἐντὸς τῶν πεδίων.

Μὴ δυνάμενος πλέον ν' ἀνθέξω, ἐπήδησα ἐκ τῆς σκοπίας μου, καὶ ἔτρεξα πρὸς τὸν Ματτίαν. Εἶχε δὲ ἐξυπνήσει αὐτός, ἡ ναυτίασις εἶχε παρέλθει, καὶ μετ' αὐτῆς καὶ ἡ κακὴ του διάθεσις, ὥστε ἐδέχθη ν' ἀναβῆ μετ' ἐμοῦ εἰς τὰ κιβώτια. Καὶ αὐτὸς δ' ἐξεθαμβώθη καὶ ἔτριβε τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐκ τῶν πεδιάδων ἐνόησε διώρυγες ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Θάμεσιν, καὶ αὐταὶ πλήρεις πλοίων.

Δυστυχῶς ὁ καπνὸς καὶ ἡ ὀμίχλη ἐπυκνοῦντο ἐπὶ μᾶλλον, καὶ σπανίως μόνον ἐδυνάμεθα νὰ ἰδῶμεν περίξ ἡμῶν· καὶ ὅσα μᾶλλον ἐπροχωροῦμεν, τόσῳ ὀλιγώτερον ἐδυνάμεθα νὰ βλέπωμεν καθαρῶς.

Τέλος τὸ πλοῖον ἐβράδυνε τὴν πορείαν του, ἡ μηχανὴ ἔκλυσε ἐνεργούσα, τὰ πυρηνήσια ἐξέριφθησαν εἰς τὴν ξηράν. Οὕτως ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Λονδίνον, καὶ ἀπέβημεν μεταξὺ ἀνθρώπων οἵτινες μᾶς ἐβλεπον, ἀλλὰ δὲν μᾶς ὠμίλουν.

— Ἴδού, Ματτία μου, ἡ ὥρα νὰ μεταχειρισθῆς τ' ἀγγλικά σου.

Καὶ ὁ Ματτίας, ὅστις πρὸς οὐδὲν ἐδίσταζε, ἐπλησίασε χονδρὸν τινα καὶ πυρρότριχον ἄνθρωπον, ἵνα εὐγενέστατα, καὶ τὸν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, τὸν ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Γρεῖν σκοναῖρ (τὴν πρασίνην πλατεῖαν).

Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ Ματτίας πολλὴν ὥραν μένει δίδων ἐξηγήσεις εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ὅστις πολλάκις τῷ ζητεῖ νὰ τῷ ἐπαναλάβῃ τὰς ἰδίαις λέξεις· ἀλλὰ δὲν θέλω ν' ἀμφιβάλλω περὶ τῶν γνώσεων τοῦ φίλου μου.

Τέλος ἐπιστρέψει.

— Εὐκολώτατον, εἶπεν· ἀρκεῖ νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν Θάμεσιν. Ἐξκολουθοῦμεν εἰς τὴν προκυμαίαν.

Ἄλλὰ προκυμαία δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ Λονδίνον, δὲν ὑπῆρχε καὶ τότε, καὶ αἱ οἰκίαι προῦχόντων μέχρι τοῦ ποταμοῦ. Ἠναγκάσθημεν ἐπομένως νὰ προχωρῶμεν εἰς τὰς ὁδοὺς, αἵτινες μᾶς ἐφείνοντο παράλληλοι μετ' αὐτοῦ.

Σκοτειναὶ εἰσὶν αἱ ὁδοὶ αὐταὶ καὶ λασπώδεις, πλήρεις ἀμαξῶν, κιβωτίων, ἐμπορευμάτων, δεμάτων παντοῦ εἶδους, καὶ μετὰ δυσκολίας κατορθοῦμεν νὰ διερχόμεθα διὰ τῶν ἀνανεουμένων πάντοτε προσκομμάτων τούτων. Τὸν Κάπην ἔδεσα εἰς σχοινίον, καὶ τὸν ἔγω νὰ μὲ παρακολουθῆ πλησιέστατα. Ἡ ὥρα εἶναι μία μετὰ μεσημβρίαν, καὶ ὅμως τὸ φωτᾶριον εἶναι ἀναμμένον εἰς τὰ ἐργαστήρια, καὶ ἔξω βρέχει καπνίαν.

ὑπὸ ταύτην τὴν ἐποψίν, τὸ Λονδίνον δὲν ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν ἣν ὁ Θάμεσις.

Οὕτω προχωροῦμεν, καὶ ὁ Ματτίας ἐρωτᾷ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἂν ἀπέχομεν ἀκόμη ἀπὸ τοῦ

Λιγκολνς Ίρρ (ξενῶνος τοῦ Λιγκόλν), καὶ μοὶ λέγει ὅτι πρέπει νὰ διέλθωμεν διὰ μεγάλης πύλης, ἣτις διατέμνει τὴν ὁδὸν ἣν παρακολουθοῦμεν.

Τοῦτο μοὶ φαίνεται παράδοξον, δὲν τολμῶ ὁμῶς νὰ τῷ εἰπῶ τὴν ιδέαν μου, ὅτι ἀπατάται.

Δὲν ἠπατάτο ὅμως, καὶ ἐφάταμεν τῷ ὄντι εἰς θολωτὴν πύλην ἐγκαρσίως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, μετὰ δύο πυλίδων ἐκατέρωθεν. Αὕτη εἶναι ἡ *Τέμπελ βάρ* (ναοῦ ὄρος). Ἐνταῦθα ἠρώτησαμεν αὐτὴν περὶ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν καὶ μᾶς εἶπον νὰ στραφῶμεν πρὸς τὰ δεξιά.

Ἐκτοτε δὲν εἴμεθα πλέον εἰς μεγάλην ὁδόν, θορυβώδη καὶ πολυκίνητον, ἀλλ' εἰς μικροὺς δρομίσκους σιωπηλοὺς καὶ πικνοῖς περιπλεγμένους. Μᾶς φαίνεται δὲ ὅτι στρεφόμεθα ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, χωρὶς διόλου νὰ προχωρῶμεν, ὡς εἰς Λαβύρινθον.

Ἀἴφνης, ἐν ᾧ ἐνομιζόμεν ὅτι ἐχάθημεν, εὐρισκόμεθα ἐμπρὸς μικροῦ νεκροταφείου, οὐ οἱ ἐπιτύμβιοι λίθοι εἰσὶ μέλανες, ὡς ἂν εἶχον βαφὴν διὰ μελάνης. Τοῦτο ἦτον τὸ *Γρεῖν σκοναῖρ*.

Ἐν ᾧ δ' ὁ Ματτίας ἠρώτα μίαν παρεργομένην σκιάν, ἐγὼ ἐστάθην, κρατῶν τὴν καρδίαν μου νὰ μὴ κτυπᾷ· δὲν ἀναπνέω, καὶ τρέμω.

Ἐπειτα δ' ἀκολουθῶ τὸν Ματτίαν, καὶ ἰστάμεθα ἐμπρὸς πλακὸς χαλκῆς, ἐρ' ἣς ἀναγινώσκωμεν: *Greth and Galley*.

Ὁ Ματτίας προῦχώρησε νὰ κωδωνίσῃ, ἀλλὰ τῷ ἐκράτησα τὸν βραχίονα.

— Τί ἔχεις, μοὶ εἶπε. Πῶς εἶσαι χλωμός!

— Μίαν στιγμὴν νὰ λάβω θάρρος.

Ἄλλὰ κτυπᾷ, καὶ εἰστροχόμεθα.

Εἶμαι δὲ τόσον τετραχυμένους, ὥστε πολὺ εὐκρινῶς δὲν διακρίνω τὰ πρό ποδῶν. Μοὶ φαίνεται ὅτι εἴμεθα ἐντὸς γραφείου, καὶ ὅτι δύο ἢ τρεῖς ἄνθρωποι, κύπτοντες εἰς τραπέζας, γράφουσιν εἰς τὸ φῶς πολλῶν σωλήνων φωταερίου, οὐ ἀκούω τὸν συριγγόν.

Εἰς τὸν ἕνα τῶν ἀνθρώπων τούτων ἀπευθύνεται ὁ Ματτίας, διότι ἐννοεῖται ὅτι ἐκεῖνον ἐπεφόρτισα νὰ ὀμιλήσῃ. Εἰς τοὺς λόγους του ἐπανερχονται συνεχῶς αἱ λέξεις *boy, family, Βαρβερίνος*, καὶ ἐνοῶ ὅτι ἐξηγεῖ ὅτι εἶμαι τὸ παιδίον οὗ τὴν ἀνεύρεσιν ἡ οἰκογένειά μου ἀνέθηκεν εἰς τὸν Βαρβερίνον. Τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Βαρβερίνου προξενεῖ ἐντύπωσιν. Μᾶς ἀτενίζουσι, καὶ ἐκεῖνος πρὸς ὃν ὁ Ματτίας ὀμιλεῖ ἐγείρεται καὶ μᾶς ἀνοίγει μίαν θύραν.

Εἰσερχόμεθα δὲ εἰς δωμάτιον πλήρες βιβλίων καὶ χαρτίων. Κύριος κἀθηται ἐμπρὸς γραφείου, καὶ ἄλλος, φορῶν μακρὸν μανδύαν καὶ φανάκην, καὶ εἰς τὰς χεῖρας κρατῶν πολλὰ σακκία κυανᾶ, συνδιαλέγεται μετ' αὐτοῦ.

Βραχέως ὁ προηγούμενος ἡμῶν ἐξηγεῖ τίνες εἴμεθα, καὶ τότε οἱ δύο κύριοι μᾶς ἐξετάζουσι διὰ τῶν βλεμμάτων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

δοθείσας υποσχέσεις οί γιανίτσαροι εισελθόντες κατέσφαξαν τούς κατοίκους και έπυρπόλησαν τήν πόλιν. Έκ τής φρουράς, συγκειμένης εξ Ίταλών και Γάλλων, 12 μόνον άνδρες μετά του άρχηγού αυτών Σκρά Μαρτινέγκου διέφυγον· εκ τών περιωθέντων δέ κατοίκων μέρος μὲν άνεχώρησεν εις τά όρη, μέρος δέ απέμεινεν έν τή πόλει, ένθα ήσπάσθη τόν Μωαμεθανισμόν, και απέτέλεσεν έπειτα τά πληρώματα τών πειρατικών πλοίων τών Τούρκων. Έκτοτε τό Δουλικίνιον δις έπολιορκήθη άνευ έπιτυχίας υπό τών Ένετών τῷ 1696 και τῷ 1722.

Η άρχαία πόλις του Δουλικινίου κείται έντός φρουρίου, περιβαλλομένη υπό ύψηλών επάλξεων άφ' ένός, άφ' έτέρου δέ υπό βράχων αποτόμων. Τό φρούριον από θαλάσσης φαίνεται δυσάλωτων και όχυρόν, άλλ' από τής ξηράς δεσπόζεται υπό τών λόφων Μαζουρι και Κολόντζα. Τά όρειχάλινα τηλεβόλα αυτου, περι τά εϊκοσιν αριθμούμενα, κείται παρρηριμένα· τινά τούτων διακρίνονται διά τό μέγα αυτών μήκος, πάντα δέ φέρουσι τά σηματα τής Ένετίας.

Αί οικίαι τής άρχαίας πόλεως είναι περίπου 100, πᾶσαι πολυώροφοι· έπι τών νεουσιών προς τήν θάλασσαν, αίτινες πιθανώς άνήκον εις έπισήμους οικογενείας, φαίνονται ύγη οικοσήμων. Αί όδοι δέ είναι στεναι, άνωφερεις και δύσβατοι. Προς Α. τών μεσημβρινών επάλξεων κείται τά έρείπια του ναού τής άρχαίας Μητροπόλεως τής Παναγίας· γλυφαί, άνάγλυφα τινα σχεδόν εξαλημιμένα βυζαντιακού ρυθμού, μαρτυροϋσιν ότι ή θεμελιώσις αυτου άνέρχεται εις τούς χρόνους τών αυτοκρατόρων του Βυζαντίου.

Έν μέσω τής πόλεως ύπήρχε τετράγωνος πύργος χρησιμεύων ως σκοπιά και τόπος αστρονομικών παρατηρήσεων· έπι τούτου ύστερον οί Τούρκοι· έτοποθέτησαν ώρολόγιον, άλλά τῷ 1845 ό πύργος κατεστράφη διχοτομηθείς υπό κεραυνού. Εύρωχωράται δέ δεξαμεναι έν τή πόλει προς διατήρησιν τών όμβρίων ύδάτων έν ώρα πολιορκίας ύφίστανται έτι και νύν έν καλή καταστάσει.

Μετά τήν κατάληψιν τής πόλεως υπό τών Τούρκων, πολλοί τών Δουλικινιατών, και δή οί δυσπειθέστεροι, μή υποφέροντες τήν έν τῷ φρουρίῳ οϊκησιν, μικρόν κατά μικρόν μετώκησαν εις τά προάστεια, σήμεραν αποτελούμενα εξ έξακοσίων οικιών 3,500 κατοίκων, πάντων σχεδόν Όθωμανών· πρό όλίγων δέ μόλις έτών επεστράπη νά κατοικήσωσι και χριστιανοί τινες. Τά προάστεια, άτε κείμενα έπι κατωφερειών λόφων, ών τās ύπωρειάς βρέχει ή θάλασσα, παρέχουσι τερπνόν θέαμα τῷ καταπλέοντι εις Δουλικίνιον· έν μέσω έχουσι τήν άγοράν· μεταξύ δέ τούτων και τής πόλεως ύπάρχει κρήνη κομψή, έξγον τουρκικόν· έντός δέ αυτών τών προαστείων κείται έτέρα κρήνη, έξγον ένετικόν, ως λέγεται, εξ ής ύδρεύονται και τά

πλοία, και παρά τή όποια ύπάρχει πλατάνος παμμεγέθης, υπό τήν όποιαν συνέρχονται τό έσπέρας οί κάτοικοι. Έξω τών προαστείων, και έπί τής όδοϋ τής άγούσης εις Σκόδραν, κείται ρυπαρά και πενιχρά καλύβαι Άθιγγάνων σιδηρουργών, περι τās έκατόν.

Υπό τήν πόλιν κείται και μικρός λιμήν προσβαλλόμενος υπό τών βορειών άνέμων, ένθα προσορμίζονται μόνον άλιευτικά πλοίαρια. Άλλοτε ήτο εύρωχορότερος, άλλά κατεχώσθη υπό σεισμού· έτι δέ νύν δεικνύουσιν οί κάτοικοι έκατόν βήματα προς τήν ξηράν όγκολίθους φέροντας μεγάλους κρίκους, όμοίους προς τούς έν χρήσει έν τās λιμέσι εις πρόπδεςιν τών πλοίων.

Τό κλίμα του Δουλικινίου είναι εύκραές και υγιεινόν, οί κάτοικοι βωμαλέσι και άνδραιοι, αί γυναϊκες δέ φημίζονται άνά πᾶσαν τήν Άλβανίαν έπι καλλονή, κομψότητι και εύκαμψία μελών.

Τῷ 1859, ότε ό Hequard εξέδωκε τήν περι Άλβανίας μελέτην του, οί Δουλικινιαται ειχον 180 πλοία· τούτων δέ ό αριθμός κατ' έτος αυζάνει. Οί πλοίαρχοι, και περ πρακτικών γνώσεων ναυτικής μόνον κάτοχοι, έπιχειροϋσιν εις μεγάλους πλόας. Άλλοτε ήτο τό Δουλικίνιον φωλεά πειρατών τολμηροτάτων και επιφόβων εις τās παραλίαις πόλεις τής Ίταλίας. Έν γενεί δέ εφημίζοντο ως άριστοι ναυτικοί άνά πᾶσαν τήν Τουρκίαν κατά τήν 17 και 18 έκατονταετηρίδα, και οί Σουλτάνοι επεζήτουν αυτους έν τῷ στόλῳ, όπου πολλοί άνυψώθησαν και εις τό αξίωμα του Καπιτάν-πασά. Διασώζονται δ' έτι παρ' αυτοϊς ήρωϊκά ξσηματα εις μνήμην άνδραγαθημάτων πειρατικών. Τās πειρατείας τών Δουλικινιατών κατέστειλαν τά καταδρομικά τών Άγγλων έν τῷ Άδρια, έπεδόθησαν δ' εκτοτε εις τήν θαλασσίαν έμπορίαν, και τῷ 1818 ειχον 400 πλοία διαφόρου μεγέθους, άλλά τό ναυτικόν τουτο κατεστράφη κατά τόν άγωνα τής ανεξαρτησίας τής Έλλάδος υπό τών Έλλήνων πειρατών.

Τό Δουλικίνιον από τής 9^{ης} εκατ. μέχρι τής αλώσεως αυτου υπό τών Τούρκων ήτο έδρα επισκόπου εξαρτωμένου μέχρι του 1030 από του μητροπολίτου Σπαλάτου· εκτοτε δέ από του αρχιεπισκόπου Αντιβάρως. Σήμεραν άπαν τό διαμέρισμα Δουλικινίου ύπάγεται εις τήν επισκοπήν Σκόδρας.

Περι τό Δουλικίνιον κείται τινα χωρία, μέρος μὲν έπι τής πεδιάδος, μέρος δέ έπι τών κατωφερειών τών περίξ λόφων, οϊκούμενα υπό 2,500 κατοίκων, Μωαμεθανών και Χριστιανών, πάντων μετερχομένων τήν γεωργίαν και κτηνοτροφίαν. Μεταξύ τών χωρίων Πιστόλας και Σάλτσι ύπάρχουσιν άρχαϊκι λατινικαι εκκλησίαι, και έν τῷ χωρίῳ Άγ. Νικολάου, κείμενῳ εις τās εκβολάς του Βογιάνα, ύπήρχεν άλλοτε Μοναστήριον Βενεδικτινων, τά νύν ήρειπωμένον, διατηρουμένης μό-